

РЕАЛІЗАЦІЯ ЗАДАЧ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ ХІМІЇ

Вороненко Т.І.

Україна, м. Київ, Інститут Педагогіки НАПН України

Концепція Нової української школи передбачає педагогіку партнерства, орієнтацію на учня та виховання на цінностях. Вважаємо, що все це і сьогодні присутнє в школі, але вимагає розвитку.

Педагогіка партнерства передбачає широке застосування такого, заснованого на співпраці, метода викладання, як навчальний проєкт. Які можливості навчальних проєктів на уроках? Розглянемо на прикладі міні-проєктів під час вивчення нової теми і дослідницької роботи у МАН.

Для проведення міні-проєкту на уроці клас поділяється на групи по 4–6 учнів; декілька груп, виконуючи групові завдання, вивчають одну певну підтему; під час презентації групи, які досліджували одну підтему, групи доповнюють одна одну. Виконання такого завдання вимагає взаємодію:

- «учень – учень» — робота в команді вимагає розподіл обов'язків і відповідальне і ефективне їх виконання, толерантне відношення до інших членів групи;

- «учень – учитель» — можливість отримання своєчасної допомоги щодо вирішення можливих питань;

- «учитель – учень» — постійний контроль за роботою кожного учня в ході дослідження, а у разі виконання експерименту – контроль за дотриманням правил безпеки; спрямовування пошукових дій.

За класифікацією за діяльністю учнів міні-проєкти є дослідницькими (на нашу думку, будь-яке самостійне отримання знань є теоретичним дослідженням). Учень, виконуючи групові міні-проєкти, вже з першого уроку вивчення хімії в 7 класі знайомиться з деякими етапами виконання проєкту (з

причини нестачі часу на організаційно-підготовчому етапі учитель повністю забирає на себе визначення мети і завдань проєкту, розробку плану його виконання), здобуває навички для виконання індивідуального проєкту.

Розглянемо приклад групового міні-проєкту з теми: «Залежність фізичних властивостей речовин від типів кристалічних ґраток» [1], 8 клас. Дослідження включає виконання лабораторного досліду «Ознайомлення з фізичними властивостями речовин атомної, молекулярної та йонної будови». Виходячи з теми, варто створити три підтеми для вивчення фізичних властивостей речовин різної будови. Результати дослідження кожної з підтем учні (під час презентації) заносять до загальної таблиці для визначення і порівняння фізичних властивостей, характерних для речовин з різним типом кристалічних ґраток. Для проведення досліду надано інструкцію. Загальна мета уроку: дослідити залежність фізичних властивостей речовин від типів кристалічних ґраток.

Підтема 1: «Вивчення фізичних властивостей речовин атомної будови».

Мета: дослідити залежність фізичних властивостей речовин з атомними кристалічними ґратками.

Завдання. 1. Укажіть клас речовини, тип хімічного зв'язку і кристалічної ґратки алмазу С. 2. Виконайте дослід. Дослідіть фізичні властивості (колір, запах, розчинність у воді; температуру плавлення і кипіння визначте за довідником) силіцій (IV) оксиду. Занесіть результати дослідження в таблицю. 3. Наведіть приклади відомих вам речовин з подібними властивостями і галузі їх застосування.

Підтема 2: «Вивчення фізичних властивостей речовин молекулярної будови».

Мета: дослідити залежність фізичних властивостей речовин з молекулярними кристалічними ґратками.

Завдання. 1. Укажіть тип хімічного зв'язку і кристалічних ґраток глюкози $C_6H_{12}O_6$. 2. Виконайте дослід. Дослідіть фізичні властивості (колір, запах,

розчинність у воді; температуру плавлення і кипіння визначте за довідником) глюкози. Занесіть результати дослідження в таблицю. 3. Наведіть приклади відомих вам речовин з подібними властивостями і галузі їх застосування.

Підтема 3: «Вивчення фізичних властивостей речовин йонної будови».

Мета: дослідити залежність фізичних властивостей речовин з йонними кристалічними ґратками.

Завдання. 1. Укажіть тип хімічного зв'язку і кристалічних ґраток питної соди NaHCO_3 . 2. Виконайте дослід. Дослідіть фізичні властивості (колір, запах, розчинність у воді; температури плавлення і кипіння визначте за довідником) питної соди. Занесіть результати дослідження в таблицю. 3. Наведіть приклади відомих вам речовин з подібними властивостями і галузі їх застосування.

Інструкція проведення лабораторного дослідження.

Хід виконання дослідження:

1. Роздивіться запропоновану речовину і визначте її колір.
2. Визначте запах, дотримуючись правил безпеки.
3. Налийте у пробірку 1 мл води і внесіть туди досліджуваної речовини на кінчику шпателя.
4. Розмішайте суміш скляною паличкою для перевірки розчинності речовини.

Результат уроку:

- учні – самостійно набувають знання і переконуються в тому, що фізичні властивості залежать від складу і будови речовини; навчаються робити узагальнення та висновки про взаємозв'язок «будова – властивості – застосування»; робота в групі є підготовкою до виконання індивідуального виконання практичної роботи;

- учитель – направляє пошук, контролює виконання, оцінює результат.

Якщо систематично проводити міні-проекти під час уроків у 7–8 класах, тоді в старших класах учень є підготовленим до виконання індивідуальної дослідницької роботи у МАН. Вибір теми цілком залежить від вподобань учня.

Роль учителя зводиться до індивідуальних консультацій у разі виникнення запитань. В деяких випадках до керівництва дослідженням запрошуються спеціалісти з питань, що вивчаються (науковці, інженери-технологи тощо). Під час проведення наукового дослідження МАН та презентації його результатів, перевіряється вміння учня: поставити мету і задачі дослідження; висунути та перевірити гіпотезу; провести теоретичні пошуки й експерименти, аналіз результатів і висновки з них; під час доповіді-презентації логічно донести інформацію та відстояти свої думки, вести дискусію.

Хімія тісно пов'язана з іншими природничими науками. Вважаємо, що доречно не навантажувати учня окремими навчальними проєктами з кожного предмета, а запропонувати один міжпредметний (хімія–біологія, хімія–фізика, хімія–географія). Вивчення будь-якої природничої дисципліни нерозривно пов'язано з екологією, а збереження природних умов існування і власного здоров'я, яке від цього залежить — це одна з головних задач людства.

Як приклад візьмемо тему «Дослідження складу води». Воду для дослідження можна брати з будь-якого джерела: водойми, бювету, водогону. Виходячи з мети і задач проєкт може бути:

- хіміко-біологічним – вивчення хімічного складу, органолептичних показників води і проведення біотестів щодо порівняння довжини коренів при проростанні насіння різних видів рослин у воді різної якості;

- хіміко-фізичним – вивчення хімічного складу, органолептичних показників води і залежність їх від впливу фізичних умов (тиску, температури);

- хіміко-екологічним - вивчення зміни хімічного складу, органолептичних показників води за 1–2 роки спостережень і зміни на екологічного стану джерела води;

- хіміко-географічним – вивчення впливу географічного положення водойми, видів ґрунтів, гірських порід тощо на його берегах на хімічний склад і органолептичні показники води.

За результатами дослідження у МАН учні: переконуються у тісному взаємозв'язку природних об'єктів і явищ, діяльності людини, пізнаваності світу; роблять висновок про особисту відповідальність за дії та їх вплив на довкілля, залежність великого (природи) від малого (вчинків кожної людини) і можливості покращення умов існування.

Саме тому, широке провадження проєктної діяльності учнів, як під час уроків, так і в позаурочний час реалізує засади Нової української школи, а саме: педагогіку партнерства, орієнтацію на учня та виховання на цінностях.

Література:

1. Величко Л. П. Навчання хімії учнів основної школи: методичний посібник / Л. П. Величко, Т. І. Вороненко, О. С. Нетрибійчук — Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2019 — 192 с.